

NICOLAE LABIȘ

POEZII

Prefață de Eugen Simion

Fișă biobibliografică și referințe critice  
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

## CUPRINS

<i>Prefață</i> (Eugen Simion) .....	9
<i>Fișă biobibliografică</i> .....	21
<i>Referințe critice</i> .....	24

### PRIMELE IUBIRI (1956)

#### I. *Liliacul timpuriu*

Meșterul .....	37
Începutul .....	39
Zurgălăul.....	41
În ziua neuitată .....	44
Moartea căprioarei.....	47
Ion.....	50
Blestem .....	51
100 .....	53
Râsul .....	55
Versuri de dimineață .....	56
Pământul .....	62
Orație de nuntă .....	64
Liliacul timpuriu.....	66
Prietenul Glad.....	69

#### II. *Sadoveniense*

Mihail Sadoveanu.....	75
Rugul din Iași .....	78

Cosma Răcoare.....	81
Bătrânul pădurar .....	82
<i>III Rapsodia pădurii</i>	
Frământarea intimă.....	87
Încheiere .....	97
<i>IV Primele iubiri</i>	
Primele iubiri .....	101
LUPTA CU INERȚIA (1958)	
Poezia.....	115
<i>Confesiuni</i>	
Confesiuni.....	119
Momente biografice.....	123
Biografie .....	124
Maturizare.....	125
Am iubit... ..	126
Fior .....	127
Umanism.....	128
Sunt spiritul adâncurilor .....	130
<i>Destinderi</i>	
Uită-te .....	133
Tu.....	133
Și... ..	134
Clonț .....	134
Gol .....	135
Am uitat .....	136
Contemplație.....	136
Alexandrin .....	137
Dor.....	138
Portret .....	138
Ceara.....	139
Cearcăn .....	139
Toamna .....	140

## *Odă soarelui*

Început de an.....	143
În zori.....	145
Scrisoare mamei .....	146
Creion .....	148
Dans.....	149
Logodna.....	150
Odă soarelui.....	151
Odihna lăutarului .....	152

## *Intima comedie*

Introducerea.....	157
Cercul I.....	158
Beția.....	159
Epoca .....	160

## *Lupta cu inerția*

Omul comun .....	165
I. Dilema .....	165
1. O viziune a omului comun .....	165
2. Omul comun se justifică.....	167
3. Omul comun ia o hotărâre.....	169
II. Regenerarea .....	171
1. Omul comun pleacă din birou .....	171
2. Cinstea.....	172
3. Omul comun a devenit altceva .....	174
III. Treapta superioară .....	175
1. Tabloul general .....	175
2. Spre fericirea personală.....	176
3. Poiana primei amintiri.....	179
Geneza .....	179
Baladă.....	181
Marină.....	186
Idilă.....	188
Munca .....	192

Pierderile.....	194
Clio .....	197

*Albatrosul ucis*

Albatrosul ucis.....	203
Sunt douăzeci de ani... ..	204
Epitaf I.....	205
Epitaf II.....	205

DIN PERIODICE ȘI POSTUME

Bunica.....	209
Neliniștea.....	210
Eu.....	213
Zbor .....	213
Popas.....	214
Elan.....	215
Drag .....	215
Geografia timpului .....	217
1. Palmele .....	216
2. Dragostea.....	217
3. Geografia timpului (1).....	217
4. Geografia timpului (2).....	218
Impresii din munți .....	220
Baladă obișnuită .....	219
Zâmbetul.....	224
În mai.....	225
Al tuturor .....	228
Nourii.....	229
Singular și plural.....	230
Tinerețe.....	233
Ancora .....	234
Circ .....	235
Schife pentru <i>umanism proletar</i> .....	235

## PREFAȚĂ

Nicolae Labiș (2.XII.1935, Poiana Mărului, comuna Mălini, jud. Suceava – 22.XII.1956, București), este fiul Anei Profira Labiș (n. Luca-Asandei) și al lui Eugen Labiș, învățători. Tatăl era fiul unui brigadier silvic, iar mama, descendentă – se pare – din familia lui Ion Creangă (pe linie paternă), venea din Topolița, sat situat în vecinătatea Humuleștilor. Viitorul poet urmează primele trei clase în satul natal, apoi (1944-1945) școala din comuna musceleană Văcarea, unde familia (mai puțin tatăl, concentrat pe front) se refugiase. În mai 1945 familia revine în Poiana Mărului (în comuna Mălini), unde viitorul poet urmează clasa a IV-a. În 1946 este înscris la Liceul „Nicu Gane” din Fălticeni. Stă în gazdă, ca și Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, pe strada Rădășenilor. Elevul Labiș dovedește un talent precoce. În decembrie 1950, la cincisprezece ani, publică primele versuri, *Fii dârz și luptă, Nicolae!*, în revista „Iașul nou”. Peste un an, la recomandarea profesorului său V.G. Popa se apucă să culeagă folclor literar din regiune. Înregistrează 177 piese, publicate postum. Face și traduceri, mai întâi din P.P. Eršov (*Căluțul cocoșat*, un basm în versuri, lăsat în manuscris), apoi din Lenau – poemele *La Patria mea, Robert și invalidul* – în colaborare cu Ștefan Siklody, apărute în 1952 tot în „Iașul nou”. Aici publică, de asemenea, recenzii la cărți sovietice, pe care le semnează N. Mălin. Nu ignoră, în acest răstimp, versurile proprii. Între mai și decembrie 1951 i se tipăresc cinci poezii în stil proletcultist, iar în arhivele sale a fost descoperit, din

aceeași perioadă, un lung poem intitulat *Eu*, cu versuri patetice și premonitorii, ca acestea:

„Chiar dacă drumul ți-i sortit  
Curând să ți se frângă  
Și în abisuri prăbușit  
Elanul să se strângă,  
Chiar dacă drumul mi-i crăpat  
Aproape ori departe,  
Vreau pân' la capăt să-l străbat“.

Pentru un adolescent de șaisprezece ani, versificația nu-i rea.

În ianuarie 1952 reușește să se transfere, cu sprijinul Uniunii Scriitorilor, la Școala Medie nr. 1 din Iași. Labiș începuse să fie cunoscut. În acest an tipărește în „Iașul nou“ încă nouă poezii. Îl cunoaște acum pe Aurel Covaci și rămâne prieten cu el până la sfârșit. În septembrie 1952 este admis la Școala de Literatură „Mihai Eminescu“ din București, unde se remarcă repede printre tinerii cu veleități literare aduși din medii sociale diferite și cu un nivel de instrucție diferit. Unii au studii universitare, alții, cu origine socială sănătoasă, sunt abia alfabetizați. Printre profesori sunt câțiva scriitori cunoscuți (Mihail Sadoveanu, Petru Dumitriu, Mihai Beniuc), alții sunt activiști de partid reputați pentru fanatismul lor ideologic și pentru pregătirea lor literară precară. Periodic au loc ședințe de prelucrare și demascare politică și morală. Labiș, încă elev de liceu, pătrunde în această comunitate în care se aflau, totuși, și tineri scriitori talentați (Fănuș Neagu, Ion Băieșu, Lucian Raicu, Ion Horea, Al. Andrițoiu, Aurel Rău, Radu Cosașu, Ștefan Bănulescu, Dumitru Micu ș.a.), unii făcând ulterior mari cariere literare. Se distinge numaidecât și este inclus în redacția revistei școlii, „Ani de ucenicie“. În 1953 îi apar unsprezece poeme, printre care și *Cuvânt tovarășului Maiakovski*, semnat Nicolae Mălin, și două parodii după A.E. Baconsky, autor proletcultist prolific în acel timp. Tânărul Labiș face în „Ani de ucenicie“ și cronică literară, comentând, de pildă, drama *Bălcescu* de Camil Petrescu. În versuri și în însemnările critice își permite anumite libertăți de opinie care îi deranjează pe criticii-ideologi, Vera Călin admonestându-l în „Tânărul scriitor“. Continuă să traducă din

Théophile Gautier, Lenau, Pușkin, Baudelaire, François Villon (versuri rămase în manuscris), semn că este interesat și de alte modele literare decât acelea recomandate de îndrumătorii literari din epocă. Din martie până în decembrie 1954 publică douăzeci și trei de poeme, printre ele aflându-se *Moartea căprioarei*, apărut în „Viața românească“, poem care i-a adus reputația de mare speranță a liricii românești. Scrie, în același timp, multe versuri ocazionale, pe teme curente (mobilizatoare, partinice) în epocă. Nu e, totuși, un poet docil, „pe linie“, cum se spune în limbajul presei din deceniul al șaselea, dovadă că versurile lui sunt criticate în „Scânteia“, „Gazeta literară“, iar la Școala de Literatură este deseori „prelucrat“ (un termen cu semnificații multiple în limbajul politic al timpului) în ședințe publice de colegii și profesorii săi „mai bine orientați politic“.

Absolvent al școlii, e repartizat în redacția revistei „Contemporanul“. În august 1954 trece examenul de maturitate la Liceul „Nicu Gane“ din Fălticeni și în toamnă se înscrie la Facultatea de Filologie din București, pe care nu ajunge să o termine. În 1955 publică peste treizeci de poezii, face, în „Gazeta literară“, în redacția căreia se transferase, apologia lui A. Toma, scrie poemul *Partidului*, care intră în manualele școlare și este recitat în căminele culturale, la șezătorile scriitoricești, iar prin toate acestea imaginea lui de lider al noii generații de poeți se întărește. Este prieten cu Lucian Raicu, Aurel Covaci, Eugen Mandric și alți colegi de generație. Umblă iarna prin București îmbrăcat într-un cojoc bucovinean și cu o căciulă neagră, țuguiață, pe cap. Își lăsase între timp o mustață stufoasă, de hatman – zice cineva – și i se duce vestea că face excese bahice cu prietenii. Scrie, cu toate acestea, mult și din ce în ce mai bine. În 1956 publică douăzeci de poezii, cele mai multe cuprinse în volumul *Primele iubiri* (1956); pe altele le pregătește pentru altă carte, *Lupta cu inerția*, apărută postum (1958). Ideologii de partid nu sunt mulțumiți, în continuare, cu orientarea și, în genere, cu atitudinea lui Labiș în viața literară, așa că îl admonestează în adunările publice. Consultând un document din fondul Cancelariei Comitetului Central, Mircea Coloșenco semnaleză faptul că la începutul lui ianuarie 1956, într-o consfătuire ideologică organizată de



„Scânteia“ (redactor-șef Sorin Toma), Leonte Răutu, șeful Secției de propagandă și agitație a Comitetul Central al PCR, îi incriminează poemul *Albatrosul ucis* pentru grave abateri de la linia Partidului. Iată argumentele lui: „A apărut Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost Congresul și era firesc ca după Congres spiritul de partid, combativitatea, să crească. Ce se întâmplă? Să luăm de exemplu «Scânteia tineretului», organ al UTC. «Scânteia tineretului» publică o poezie a lui Labiș *Albatrosul ucis*. Am aflat că «Gazeta literară», organul Uniunii Scriitorilor din RPR, acum câteva luni a respins această poezie cu conținut ideologic neconform și «Scânteia tineretului» a găsit timpul ca după Congres imediat să publice această poezie a morții albatrosului:

«Când se-nțește briza aripa-i se-nfioară  
Și, re-nviat o clipă de-un nevăzut îndemn,  
Îți pare că zbura-va din nou, ultima oară,  
Spre-un cimitir mai sobru și mai demn».

Dacă am putea găsi un «cimitir sobru și demn» pentru asemenea poezii ar fi foarte bine, dar noi am dat loc în «Scânteia tineretului», care vrea în acest fel să mobilizeze tinerii pe șantiere de construirea socialismului! Duceți această poezie la Bicz și desigur vă va lua cu *huo*“.

Nu este singura reacție față de fenomenul Labiș, din ce în ce mai incomod în viața literară din epocă, mai agitată și mai puțin îndrăzneată în opinii după moartea lui Stalin. Într-un număr din ianuarie 1955, „Gazeta literară“ publicase o caricatură în care Labiș și colegul său de generație Al. Andrițoiu apar sub înfățișări bahice scandaloase. În iulie 1955, când are loc Conferința Scriitorilor, este atacat de Aurel Baranga și de Dan Deșliu pentru abateri de la morala proletară. Mihu Dragomir îi semnaleză, apoi, neglijența în versificație, Aurel Rău, mai blând, îl suspectează de teribilism, în timp ce Mihai Beniuc îl acuză că nu-i „pe linie“ (la Congresul Scriitorilor, iunie 1956). În această atmosferă, Labiș publică placheta *Puiul de cerb* (mai 1956) și *Primele iubiri* (octombrie 1956). Volumul din urmă este bine primit de Mihail Petroveanu, Paul Georgescu,

B. Elvin ș.a. Întocmește cu prietenii (printre ei, fidelul Lucian Raicu) sumarul viitoarei cărți de poezie, *Lupta cu inerția*.

Timpul nu mai are însă răbdare cu Labiș. La 10 decembrie 1956 este victima unui accident de tramvai în stația Colțea. Internat la Spitalul de Urgență, cu coloana vertebrală segmentată, are timp să dicteze prietenului său Aurel Covaci poezia *Pasărea cu clonț de rubin*, devenită un fel de testament liric. A murit strigând, se spune, „Oxigen!“ Asupra morții sale există și azi discuții contradictorii. Unii dintre prietenii poetului (printre ei, Stela Covaci) cred că a fost asasinat și că în provocarea „accidentului“ organizat de autoritățile comuniste au fost implicate unele personaje dubioase, printre care un pianist, după aceea dispărut din țară. O artistă, apropiată de poet, ar fi făcut după dispariția acestuia mărturisiri zguduitoare; a murit și ea în chip suspect. Cât de reale sunt aceste suspiciuni? Rămâne ca istoria să le lămurească într-o zi, dacă mai este cu puțință după o jumătate de secol. Cert este că Labiș dispare la douăzeci și unu de ani, înainte de a da măsura reală a talentului său, fiind hărăzit, astfel, să ilustreze în literatura română mitul rimbaldian al poetului adolescent.

Reputația lui a crescut după moarte, fiind perceput din ce în ce mai mult ca simbolul unei noi generații, numită „generația Labiș“ (Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Aurel Covaci, Al. Andrițoiu, Al. Căprariu, Ion Gheorghe ș.a.). Gh. Tomozei a publicat o carte (*Moartea unui poet*, 1972) cu amintiri și poeme inedite, Lucian Raicu un volum de critică (*Nicolae Labiș*, 1977), din nou Gh. Tomozei semnează pagini memorialistice și documentare (*Urmele poetului Labiș*, 1985), în 1998 Nicolae Cârlan dă un studiu despre manuscrisele poetului ș.a., iar Cezar Ivănescu și Stela Covaci tipăresc un volum cu un titlu provocator: *Timpul asasinilor. Documente și mărturii despre viața, moartea și transfigurarea lui Nicolae Labiș* (1997). Privind în urmă, se observă că „generația Labiș“ s-a despărțit după 1960, atunci când alt eșalon al tinerei generații (în frunte cu Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Adrian Păunescu ș.a.) pătrunde pe scena literaturii aducând altă formulă poetică. Unii (Gh. Tomozei, Florin Mugur) se adaptează acestui nou stil poetic, alții dispar din atenția criticii literare.